

Att bygga goda relationer i skolan

KUL-dag 2025-02-12

**Leon Oldermark, Ola Hildonen &
Hanna Alderblad**

Utbildningskontoret
Resurscentrum
Lärande och Hälsa

Södertälje
kommun

Övning

Tänk på en vuxen i skolan som betytt mycket för dig - vad gjorde personen som var så bra?

Agenda för dagen

Kl 14:30-15:30

- Kort bakgrund & syfte
- Överblick föreläsning *Att bygga goda relationer i skolan*
- Överblick "moduler" *Att stärka grupperns utveckling och Problemlösande samtal med elever*
- Diskussion
- Avslutande reflektioner

Syfte med dagen

- Insyn i skolpsykologernas arbete om relationskompetens
- Er input och diskussion kring hur vi kan implementera och åstadkomma förändring på skolorna

Föreläsningen

Att bygga goda relationer i skolan

Överblick

- Tidsåtgång: 1-3 h
- Målgrupp: Skolpersonal i grundskola, de anpassade skolformerna, gymnasium
- Syfte:
 - Ökad kunskap om...
 - Varför relationer är viktigt
 - Begreppet relationskompetens och dess tre delkomponenter
 - Reflektioner och nya idéer till fortsatt arbete för...
 - Den enskilde
 - Arbetslaget
 - Skolövergripande

Varför är relationer viktigt - för elever?

- "Kids don't learn from people they don't like" - Rita Pierson

[Rita Pierson: Every kid needs a champion | TED - YouTube](#)

Varför är relationer viktigt - för elever?

- Stödjande vuxna
 - Främjar välmående
 - Viktig skyddsfaktor för riskbeteenden
 - Största framgångsfaktorn för att motverka mobbing & kränkande behandling

(Iwarsson, 2014; Friends, 2022 m.fl.)

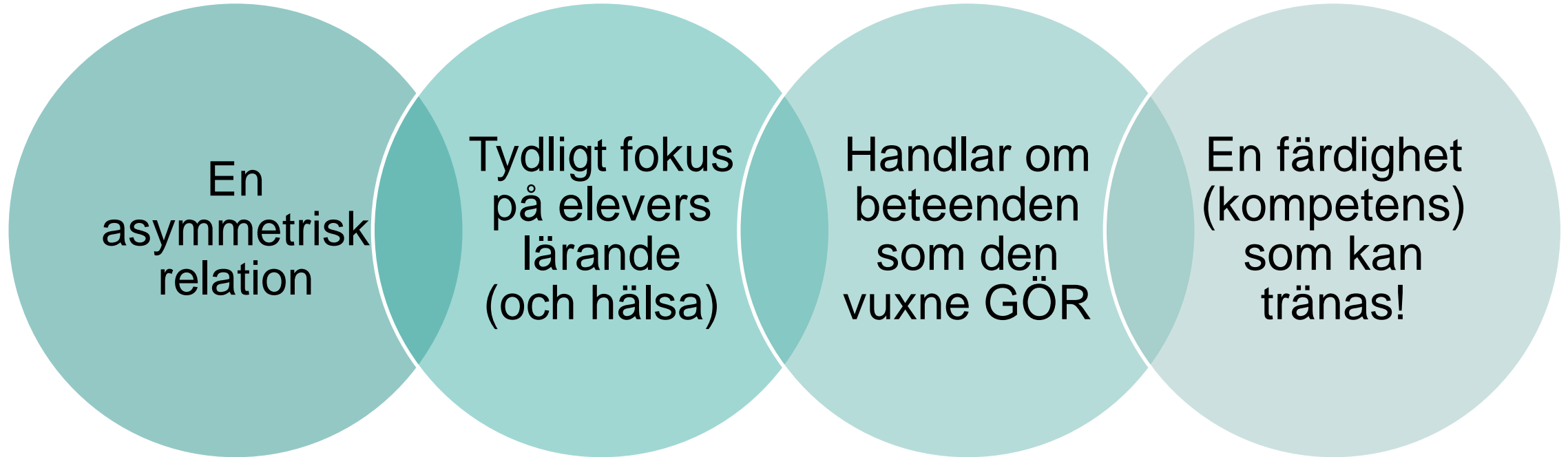
Varför är relationer viktigt - för de vuxna på skolan?

- Goda relationer är viktigt för skolpersonals
 - Välmående
 - Nöjdhet med sitt arbete
 - Motivation

(Split, Koomen & Thijs, 2011)

Relationskompetens

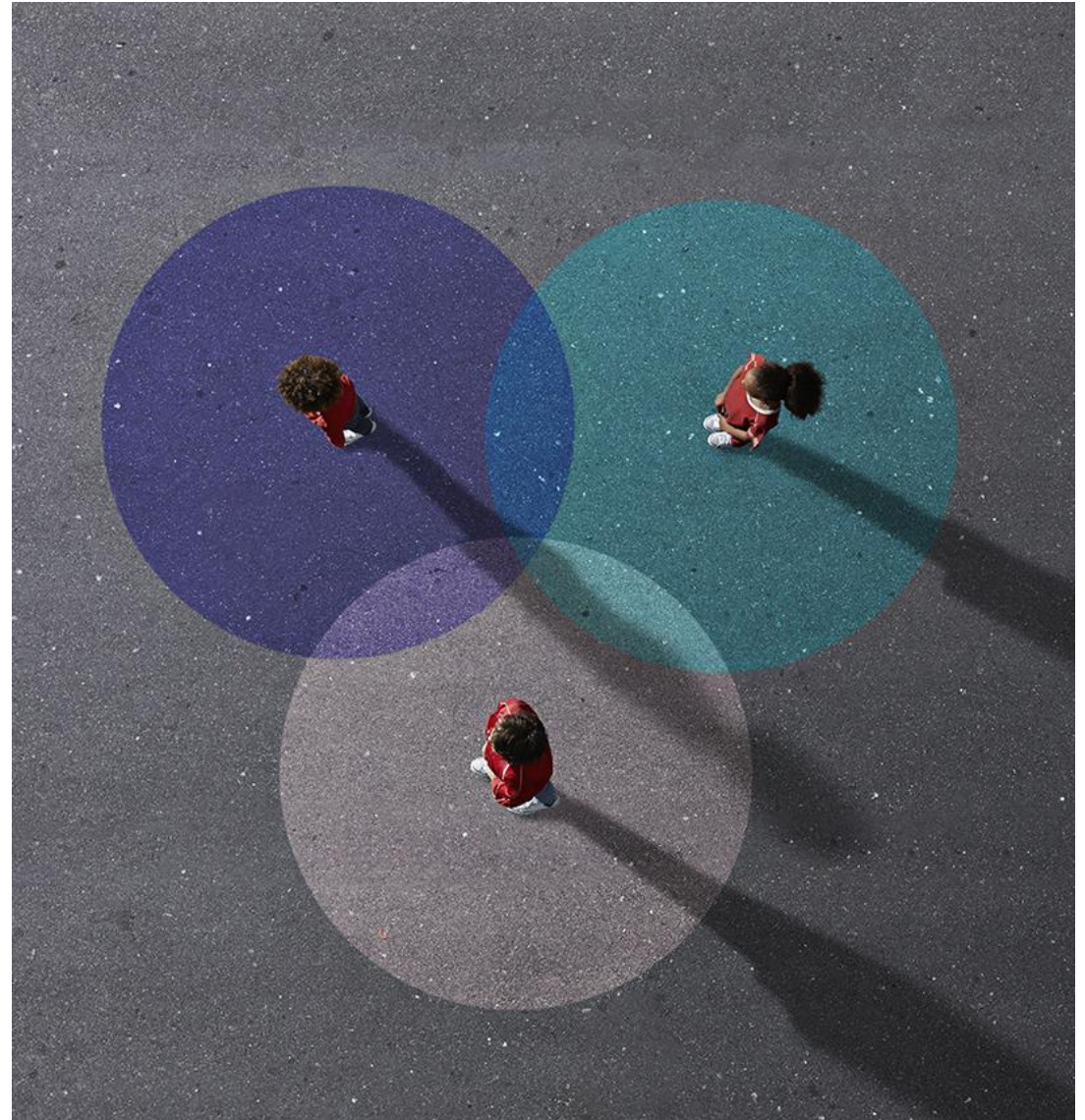

(Nordenbo et al., 2008)

Relationskompetens: Tre delar

- Differentieringskompetens
- Kommunikativ kompetens
- Socioemotionell kompetens

(Aspelin, 2018)

Differentieringskompetens

- Grunden: Varm relation – viktigt att bibehålla relationens fokus på lärande
- Reglera graden av närhet **och** distans till eleven
- Differentiera mot andra typer av relationer

(Aspelin, 2018; Nordenbo et al., 2008)

Kommunikativ kompetens

- Förmågan att kommunicera så att eleven faktiskt förstår
- Samstämmighet mellan
 - Det vi säger med ord
 - Icke-verbal kommunikation
- Förmågan att fånga upp och tolka eleven
 - Extra viktigt i relation till elever med kommunikativa svårigheter

(Aspelin, 2018)

Socioemotionell kompetens

- Vår förmåga att hantera egna känslor...

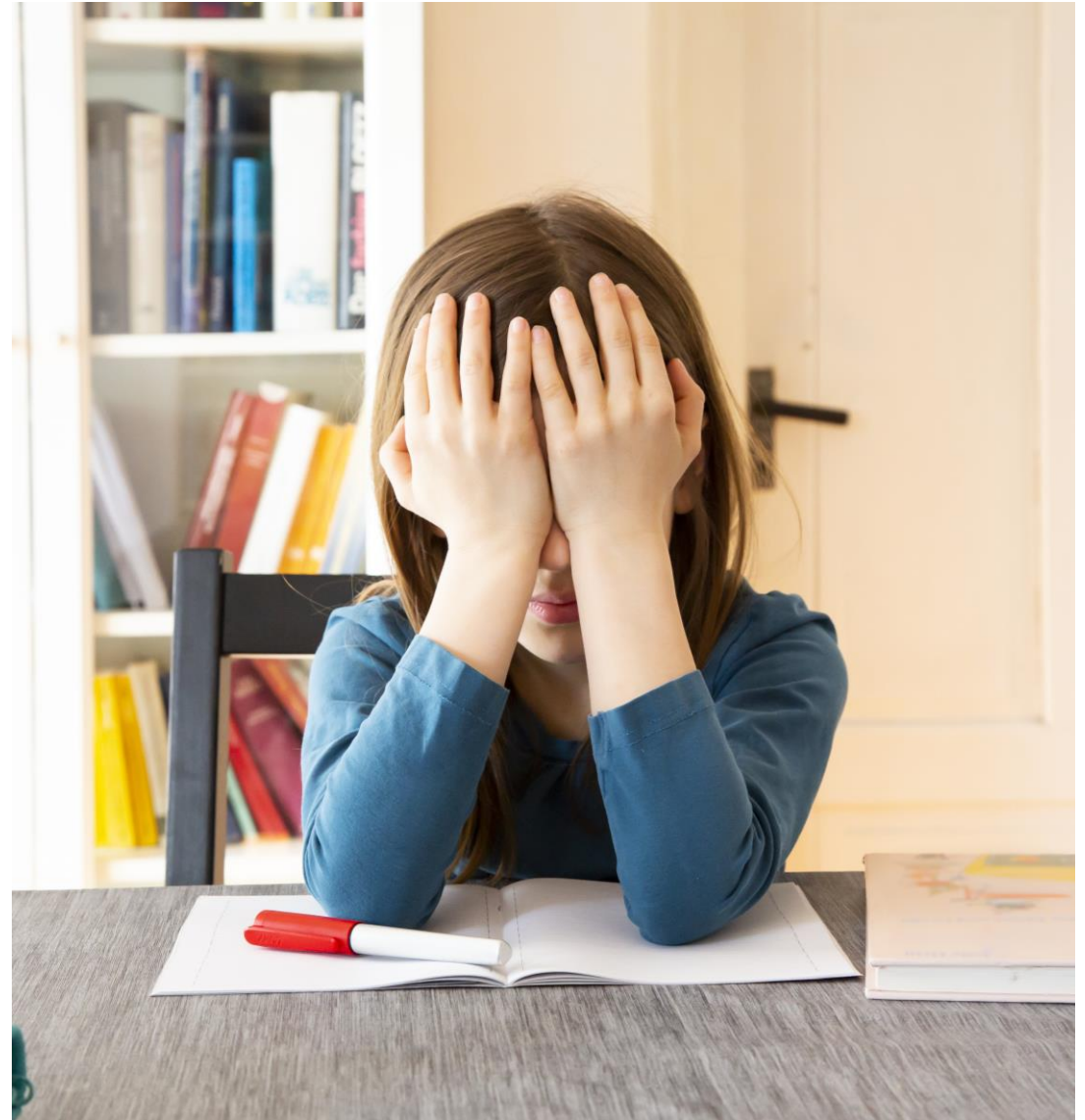
(Aspelin, 2018; Nordenbo et al., 2008)

Socioemotionell kompetens

- ...och vår förmåga att hantera elevens känslor.

(Aspelin, 2018; Nordenbo et al., 2008)

Södertälje
kommun

Vad gjorde personen som var så bra?

Stå upp 2 minuter och dela något
med din granne

Moduler

Överblick

■ **Målet:** Skapa konkreta beteendeförändringar hos personalen

- **Problemlösande samtal med elever**
- Hantera, utvärdera, förändra (Lågaffektivt bemötande)
- **Att stärka grupperns utveckling**
- Svåra samtal med vårdnadshavare

Upplägg

- Grupper om 4 – 6 personer
- 60 minuter per träff, antal träffar kan variera
- Teoretiska inslag i de första träffarna, men hemuppgifter för praktisk träning
- Ska utgå från konkreta situationer i vardagen, t ex grupper eller elever som utmanar

Modul:
**Att stärka gruppers
utveckling**

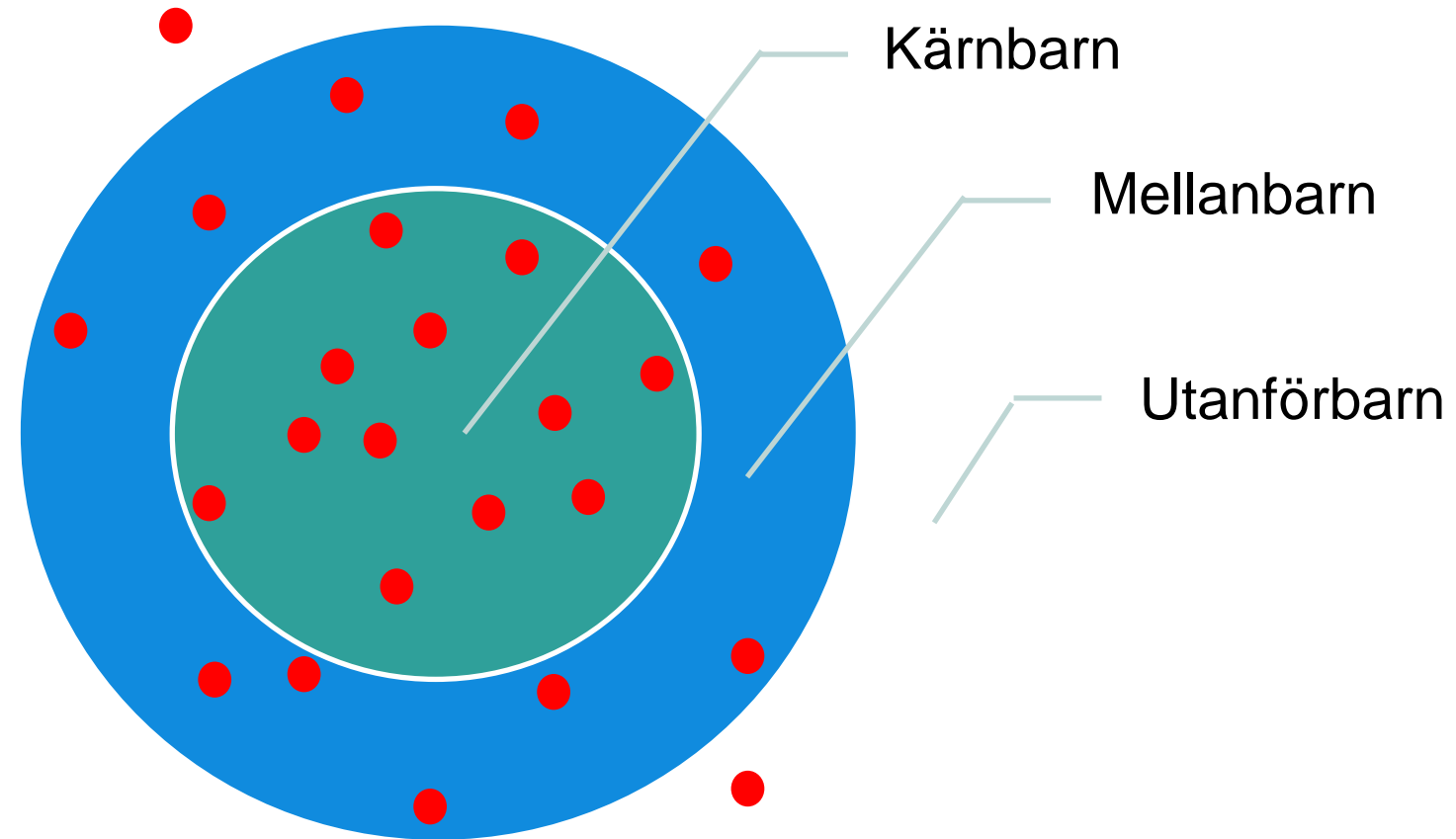
Analys av gruppen

- Redan från början kan vi urskilja att barn är olika:
 - Vissa *vill* samarbeta, vara en del av gruppen och följa ledaren
 - Andra är mer tveksamma och avvaktande
 - Några få kanske är direkt motståndare till ledaren och den stora gruppen. (Av olika skäl, barn har olika personligheter, men har också olika erfarenheter med sig.)

- *Kärnbarn, utanförbarn och mellanbarn*

Grupputveckling: Från JAG till VI – Gunilla Guvå

Att bygga fungerande grupper

- Viktigt att identifiera kärnbarnen och satsa på dem tidigt
- Kärnbarnen som nyckel till att få gruppen att dra åt ett håll
- Mellanbarnen går dit gruppen går
- Bygg relation med utanförbarnen vid sidan av, slussa in dem stegvis

Situationsanpassat ledarskap

- En omogen grupp är fast i ett "jag-tänk", behöver mycket styrning
- En mer mogen grupp tänker mer utifrån ett "vi", behöver mer frihet och ansvar
- Viktigt att hela tiden utvärdera och skapa en lärandesituation som gruppen klarar av
- Alltid sträva efter så mycket självständighet som möjligt, fostra självständiga individer

**Modul:
Problemlösande
samtal med elever**

Förväntningar på elever?

Vara motiverade

Komma i tid

Vara rädd om
material

Vilja lära sig nya saker

Vara en bra kompis

Räcka upp handen

Vara nyfikna

Vara glada och
positiva

Lyssna

Vara ambitiösa

Hantera konflikter

Fråga om man inte
förstår

Inte slarva bort saker

Komma ihåg

Inte springa

Säga förlåt

Följa regler

Stå på led

Reglera sina
känslor

Göra läxor

Äta frukost

Ta lagom med mat

Plugga inför
prov

Äta skolmaten

Sitta still

Vänta på sin
tur

Färdigheter som krävs för att matcha förväntningar

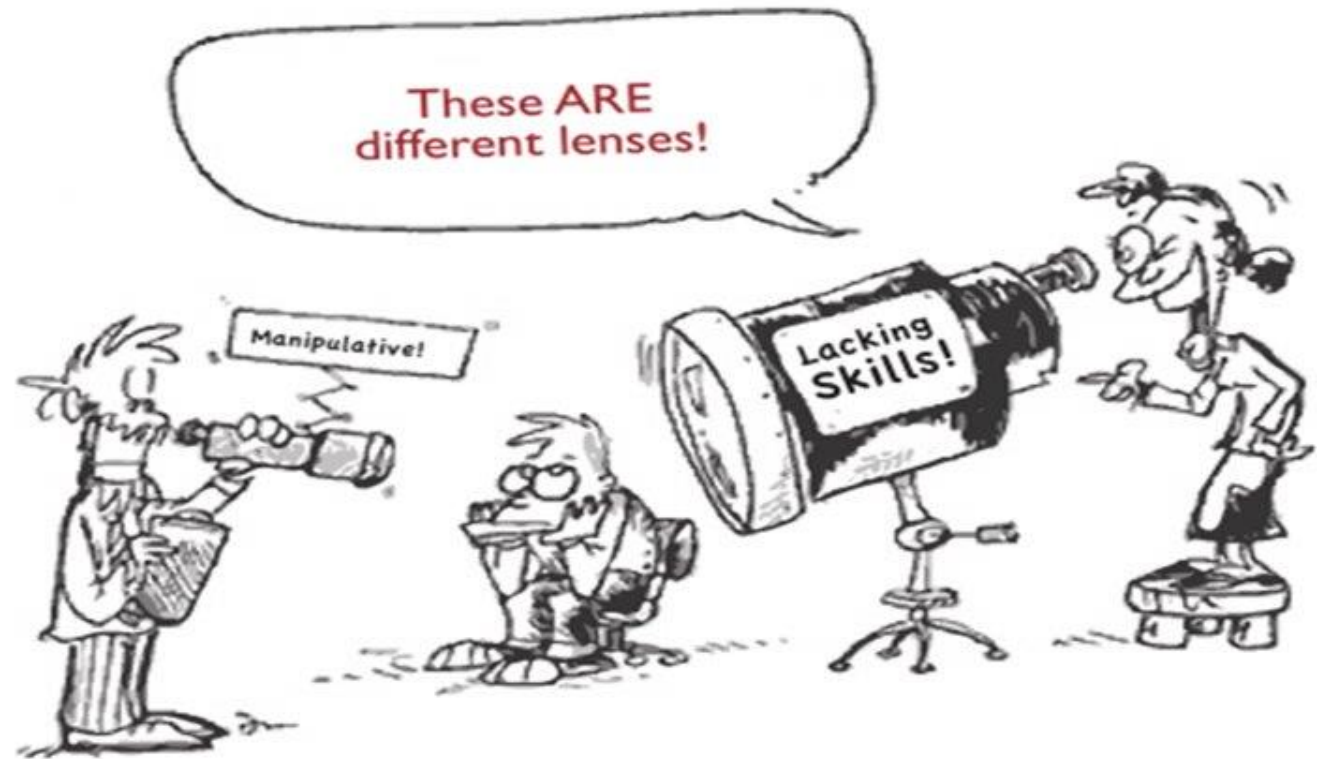

Fyra viktiga grundantaganden

1. Fokus på **problemsituationer** (och att lösa dem) istället för **beteenden** (och att förändra dem).
2. Problemlösning **genom samarbete**, istället för påverkan **genom direktiv**.
Målsättning: att lösa problem **med** eleverna, inte **åt** dem.
3. Problemlösningen är **proaktiv** (förebyggande) istället för **reaktiv** (att "släcka bränder").
4. *Barn gör rätt om de kan.*

Barn gör rätt om de kan

Antagandet vi gör om orsaken till barnets problematiska beteenden kommer att avgöra vilka lösningsalternativ, insatser och konsekvenser som "bör" ge resultat.

Proaktiva lösningar

Problemsituationer är förutsägbara när vi kan besvara två frågor:

Varför visar barnet utmanande eller problematiska beteenden?
Eftersom det saknar färdigheter att inte göra det.

När utmanar barnet?

När krav eller förväntningar överstiger barnets färdigheter att hantera situationen.

Ett exempel

”Under hela årskurs 4 och 5 har det varit väldigt svårt för Nellie att följa regler på sin skola, både i och utanför klassrummet. Inte nog med att hon inte får något gjort på lektionerna, utan hon stör sina klasskamrater så det blir stökigt i hela klassen. Hon går bl a omkring i klassrummet och sjunger högt. Nellie har senaste månaderna haft en frånvaro på 33 % vilket förmodligen till stor del handlar om att hon struntar i skolan och hellre stannar hemma med sina småsyskon. Hennes mamma sätter inga gränser alls för henne hemma. Vi vet att hon har svårt att koncentrera sig, men tror inte att det är därför hon inte vill arbeta eftersom hon vissa dagar klarar att fokusera. Hon kan verkligen vara otrevlig, manipulativ och har ett väldigt grovt språk gentemot all personal i skolan. Vi tror att hon har förmåga att nå kunskapskraven i alla ämnen, ser inte att hon har inlärningssvårigheter, men hon saknar motivation till skolarbetet. Nellie har kompisar, men det blir ofta konflikter mellan dem vilket ibland leder till att kompisarna drar sig undan. Det var en period när hon umgicks väldigt tätt med en annan flicka som vi tyckte det fungerade lite bättre i klassrummet. Vi vet inte vad vi ska göra och Nellies lärare anser att enda lösningen är att hon placeras i en liten undervisningsgrupp eller får en resurs”.

Vilka problemsituationer ser vi?

Hur kan vi se på orsakerna till Nellies problematiska beteende?

Vilka färdighetsbrister kan vi tänka oss som förklaring till Nellies agerande?

Vad blir vi nyfikna på? Vad behöver vi veta mer om?

Tre olika sätt att bemöta ett barn när det inte uppfyller en specifik förväntan:

Plan A: Försöka driva igenom kravet med än större kraft

Plan B: Lösa det bakomliggande problemet tillsammans med barnet

Plan C: Lägga kravet åt sidan (åtminstone för tillfället)

Plan B – en modell för att samarbeta med barnet

Empatisteget:

Samla in information från barnet

Informationssteget:

Förklara den vuxnes bekymmer

Inbjudan:

Samarbeta om lösningar

Förberedelser inför samtalet

- Identifiera bristande färdigheter, framförallt problemsituationer där bristerna blir tydliga
- Prioritera och välj en problemsituation: vilka förväntningar har barnet svårt att möta?
- Problemsituationen bör vara:
 - Specifik
 - Avgränsad
 - Formulerad utifrån ett önskvärt beteende, i positiv riktning
 - Fri från vuxnas teorier om orsaker

Steg 1: Empatisteget

- Målet med empatisteget är att samla information för att nå den tydligast möjliga förståelsen för barnets perspektiv på situationen
- Empatisteget tar sin utgångspunkt i en specifik situation och kan exempelvis inledas med: "Jag har märkt att det blir svårt för dig när...", följt av en öppen förfrågan, t ex: "Berätta om det!"
- Det är viktigt att inte röra sig vidare till en inbjudan förrän du känner att du fullt ut förstått barnets perspektiv på den specifika situationen

Steg 2: Att definiera problemet

- Målet i steg 2 är inte att komma fram till vems perspektiv som är "rätt" eller "fel".
- Utgå från vuxnas synpunkter om problemet som behöver tas upp
- Tänk igenom ditt perspektiv:
 1. Hur det olösta problemet påverkar eleven
 2. Hur det olösta problemet påverkar andra
- Börjar ofta med: "Det som bekymrar mig är...", "Saken är den att..."
- Omsorgsargumentet (fokus på barnets lärande, hälsa och/eller säkerhet)

Steg 3: inbjudan att samarbeta

- Handlar om att överväga möjliga lösningar på problemet utifrån *bådas* perspektiv
- Bjuder in eleven till samarbetsbaserad problemlösning
- Utgångspunkt: att lösa problemet gemensamt istället för *åt* eleven
- Observera att ansvaret inte läggs på barnet, utan på problemlösningsteamet!
- Inbjudan inleds ofta med:
 - ”Vi kan se om vi tillsammans kan lösa det här problemet...”
 - ”Ska vi fundera över hur vi kan reda ut det här...?”

Reflektion

Med hela timmens innehåll i åtanke:

På vilket sätt kan det vara användbart på din skola?

Vilka funderingar väcks hos dig?

Vad hade du skruvat på/medskick till oss i vidare arbete med föreläsning och moduler?